

Julia Witkowska¹

Od Redakcji

Tom „Ciało, sport i tożsamość. Współczesne praktyki społeczno-kulturowe” stanowi interdyscyplinarne studium współczesnych praktyk cielesnych, tożsamościowych oraz kulturowych, osadzonych w złożonym krajobrazie przemian społecznych. Znajdują się w nim artykuły, które – choć zróżnicowane pod względem tematycznym – łączy wspólna perspektywa: próba uchwycenia dynamicznych procesów redefinicji ciała, podmiotowości i relacji społecznych w dobie późnej nowoczesności.

Szczególne miejsce w tej problematyce zajmuje sport, rozumiany nie tylko jako forma aktywności fizycznej, lecz także jako przestrzeń społeczna i kulturowa, w której krzyżują się siły tożsamościowe, symboliczne i strukturalne. Analizy dotyczące środowisk ampfutbolowych, skaterskich czy żołnierskich tradycji sportowych w Polsce ukazują, że sport nie jest domeną neutralną. Wręcz przeciwnie – pełni funkcję nośnika wartości, stał się sferą napięć między normą a jej przekraczaniem, jak również narzędziem społecznego włączenia lub wykluczenia.

Szczególnie interesująco wybrzmiewają głosy autorów podejmujących temat relacji sportu z płcią, sprawnością, klasą społeczną i przestrzenią. Pokazują oni, że praktyki fizyczne – często postrzegane jako techniczne czy rutynowe – mają głębokie znaczenia społeczne i kulturowe. Przypadek osób uprawiających ampfutbol staje się pretekstem do namysłu nad tym, jak ciała niepełnosprawne walczą o swoje miejsce w normatywnej przestrzeni sportu. Artykuł na temat skateboardingu pozwala spojrzeć na sport uliczny jako na oddolną formę konstruowania tożsamości młodych ludzi. Z kolei refleksje nad starzeniem się kobiet zaprezentowane w kontekście aktywności odsłaniają, jak jej różne formy stają się zasobem zarówno zdrowotnym, jak i symbolicznym – odzyskiwaniem sprawczości oraz redefinicją wieku w kategoriach społecznych.

¹ Uniwersytet Gdański, julia.witkowska@phdstud.ug.edu.pl.

Zawarte w tym tomie artykuły ukazują też rolę emocji, rytuałów i przekonań w życiu społecznym. Analiza reakcji kibiców na decyzje FIFA podejmowane po wybuchu wojny w Ukrainie czy socjologiczna refleksja nad rytualnym wymiarem jogi stanowią przykłady tego, jak emocjonalne zaangażowanie w sport, politykę bądź codzienność może być przestrzenią artykulacji postaw społecznych, politycznych i moralnych. W tych obszarach ciało, gest i symbol spotykają się z globalnymi konfliktami, polityką tożsamości oraz przemianami norm społecznych.

Istotnym walorem zebranych tekstów są rozmaite podejścia metodologiczne – od analizy dyskursu, przez wywiady jakościowe i obserwację uczestniczącą, po etnograficzne studia przypadków – które pozwalają uchwycić wielowymiarowość omawianych zjawisk i zróżnicowane płaszczyzny ich funkcjonowania. W badaniach tych jednak można wskazać wspólną płaszczyznę: zakorzenienie w rzeczywistości społecznej i chęć dotarcia do głębokich struktur znaczeń rządzących codziennymi praktykami jednostek i grup.

W tym sensie niniejszy tom stanowi nie tylko przegląd aktualnych badań z pogranicza socjologii, antropologii, psychologii oraz nauk o kulturze fizycznej, lecz także zaproszenie do refleksji nad tym, jak współczesne społeczeństwa opowiadają o sobie poprzez sport, ciało, emocje i praktyki codzienności. Zaprezentowane tu teksty dowodzą, że nawet najbardziej fizyczne czy zrytualizowane działania mają wymiar społeczny i kulturowy, wpisują się bowiem w procesy budowania (lub kontestowania) tożsamości, przynależności oraz wspólnoty. Mamy nadzieję, że lektura ta zainspiruje Czytelników do dalszych badań i pozwoli spojrzeć na znane zjawiska z nowej, pogłębionej perspektywy – takiej, która ukazuje złożoność świata społecznego i rolę, jaką w jego kształtowaniu odgrywają ciało, ruch, emocja, narracja.